

Ramavtal om åtgärder för att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har berett försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2000/01:49 Ett ramavtal om åtgärder för att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin, jämte tillhörande motioner.

Regeringen

Bakgrund

Regeringen anför att försvarsministrarna i Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland den 6 juli 1998 undertecknade en gemensam avsiktsförklaring om åtgärder för att underlätta omstrukturering av europeisk försvarsindustri. Enligt avsiktsförklaringen fick en exekutivkommitté, med en representant för vart och ett av länderna, ansvar för att förhandla och lägga fram förslag om internationella instrument inom området.

Regeringen anför vidare att den i prop. 1999/2000:30 Det nya försvaret redovisade arbetsläget i förhandlingarna och då bedömde att en överenskommelse torde bli av en sådan karaktär att den borde underställas riksdagen för godkännande.

Den nämnda exekutivkommittén beslutade den 9 april 2000 och den 11 juli 2000 om förslag till ett *ramavtal om åtgärder för att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin*. Regeringen beslutade den 20 juli 2000 att avtalet skulle undertecknas. Avtalet undertecknades den 27 juli 2000.

I sin bakgrundsteckning av ärendet anför regeringen bl.a. följande.

Förutsättningarna för den europeiska försvarsindustrin har förändrats i grunden under det senaste årtiondet. En ny säkerhetspolitisk karta har ritats. Det

föreligger inte längre något hot om en väst-östlig konfrontation. Tyngdpunkten för de europeiska försvarsmakterna förskjuts alltmer mot internationell samverkan och krishantering. Tillsammans utvecklar medlemsstaterna i den europeiska unionen en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, och som en del av denna en militär krishanteringsförmåga. Försvarsmakterna i tidigare Warszawapaktländer, Natoländer och militärt alliansfria stater samverkar sedan flera år inom ramen för Partnerskap för fred, PFF, och i fredsfrämjande operationer på Balkan.

Inom försvarsindustrin har utvecklingskostnaderna för nya system höjts kraftigt i takt med att den alltmer har utvecklats till en högteknologisk sektor.

Gränsdragningen mellan militär och civil industri har blivit mer otydlig än tidigare. Utveckling och produktion inom civil industri bedrivs i dag i stor utsträckning över nationella gränser.

Samtidigt har de europeiska staterna under 1990-talet minskat sina försvarsutgifter avsevärt. Anslagen för materielanskaffning, forskning och utveckling har minskat. Detta har resulterat i överkapacitet och stora rationaliseringar inom försvarsindustrin.

Sammanfattningsvis, säger regeringen, har det funnits ett starkt tryck på att omstrukturera och rationalisera försvarsindustrin och på att öka den internationella samverkan för att göra materielförsörjningen mera rationell.

Under de allra senaste åren har försvarsindustriföretagen i Europa inlett en industriell konsolidering. Tre dominerande försvarsindustriföretag har skapats, nämligen British Aerospace Systems (BAe), European Aeronautics, Defence and Space Company (EADS) samt Thales.

Utvecklingen har även medfört omfattande förändringar i den svenska försvarsindustrins ägarstruktur. Saab AB har nyligen förvärvat Celsius AB. Det engelska företaget Alvis Group Plc har förvärvat Hägglunds Vehicle AB. Det tyska företaget Howaltswerke Deutsche Werft AG har förvärvat Kockums AB. Det amerikanska företaget United Defense har förvärvat Bofors Weapon Systems AB. Regeringen har ställt sig bakom dessa förändringar då de förbättrar förutsättningarna att bibehålla prioriterad försvarsindustriell förmåga i Sverige och bidrar till ett ömsesidigt industriellt beroende som ökar försörjningstryggheten i kristider.

Regeringen anser att det tidigare målet, under kalla kriget, att ha en inhemsk oberoende försvarsindustri inte längre är vare sig möjligt att uppnå eller önskvärt med hänsyn till Sveriges intressen och försvarets behov i det nya säkerhetspolitiska läget. Däremot, säger regeringen, ligger det i vårt säkerhetspolitiska intresse att samverka med andra länder om gemensam säkerhetsfrämjande verksamhet och krishantering. Det är således naturligt att samverka inom området materielförsörjning med länder med vilka vi i övrigt har ett nära säkerhetssamarbete.

Ökat europeiskt samarbete behövs också för att bevara en konkurrenskraftig försvarsindustri i Europa. Detta har betydelse för vår säkerhetspolitiska handlingsfrihet. Alternativet är ett ensidigt beroende av import från framförallt USA.

Regeringen betonar vidare att det i dagens föränderliga värld behövs stor flexibilitet i materielförsörjningen så att den kan vara en integrerad del av Försvarsmaktens anpassningsförmåga inför nya hot och risker. Regeringen konstaterar att det är ett vitalt säkerhetspolitiskt intresse för ett militärt alliansfritt land som Sverige att omvärlden har tilltro till vår anpassningsförmåga. En hög leveranssäkerhet är följaktligen av största betydelse.

Ett framgångsrikt internationellt försvarsmaterielsamarbete och en tryggad materielförsörjning förutsätter, enligt regeringen, att de deltagande länderna harmoniserar sina krav på militär utrustning. Till grund för en sådan harmonisering bör ligga en gemensam analysprocess för att skapa en gemensam syn på operativa behov.

Ökad interoperabilitet sägs också vara av stor betydelse för att olika länders förband skall kunna samverka i internationella fredsfrämjande insatser.

Med utgångspunkt i gemensamma materielkrav kan forskning och utveckling i högre grad ske gemensamt. Ett internationellt samarbete skulle kunna leda till ett mera effektivt utnyttjande av de begränsade resurserna för försvarsindustriell forskning och utveckling.

På exportkontrollområdet kommer varje enskilt industrisamarbete att fordra ett nära samspel mellan berörda regeringar. Detta samspel, hävdar regeringen, är så utformat att vårt nationella inflytande över exporten kommer att kunna behållas.

Ett effektivt försvarsindustrisamarbete kräver också ett flertal andra arrangemang, bl.a. åtgärder för att säkerställa skyddet av sekretessbelagda uppgifter.

Sammanfattningsvis välkomnar regeringen den försvarsindustriella förändringsprocess som inletts i Europa. Försvarsindustrins internationalisering sägs vara en förutsättning för att vi skall kunna bevara industrikapacitet i Sverige och säkra vår försvarsmakts materielförsörjning med bibehållande av vår traditionella militära alliansfrihet. Av såväl säkerhetspolitiska som försvars- och industripolitiska skäl är det följaktligen av stort värde att Sverige deltar i den omstrukturering som måste äga rum i Europa.

Ramavtalet

Ramavtalet består av en ingress och nio avsnitt:

- Ingress.
- Syfte, definitioner och allmän organisation. Omfattar artiklarna 1–3.
- Leveranssäkerhet. Omfattar artiklarna 4–11.
- Förfaranden vid överföring och export. Omfattar artiklarna 12–18.
- Säkerhetsskydd för sekretessbelagd information. Omfattar artiklarna 19–27.
- Försvarsrelaterad forskning och teknologi. Omfattar artiklarna 28–36.
- Behandling av teknisk information. Omfattar artiklarna 37–44.
- Harmonisering av militära krav. Omfattar artiklarna 45–49.
- Skydd av kommersiellt känslig information. Omfattar artiklarna 50–54.

- Slutbestämmelser. Omfattar artiklarna 55–60.

I propositionen förklarar och kommenterar regeringen de olika artiklarnas innebörd.

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner ramavtalet mellan Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland om åtgärder för att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin.

I sin *motivering för förslaget* anför regeringen bl.a.

Regeringen har vid flera tidigare tillfällen, bl.a. i prop. 1999/2000:30 Det nya försvaret, för riksdagen framhållit *den stora betydelsen av ökat internationellt samarbete för den framtida materielförsörjningen* till det svenska försvaret.

Regeringen anser att det avtal som förhandlats fram överensstämmer väl med denna inriktning. Det ger i första hand en grund för omstrukturering och samverkan mellan de sex länderna och industrierna i dem. Det ger i andra hand en grund för att utvidga samverkan till att omfatta andra europeiska länder och industrierna i dem. Regeringen anser vidare att avtalet gynnar Sveriges förutsättningar att bevara och utveckla den transatlantiska länken.

När det gäller frågan om *leveranssäkerhet* bedömer regeringen att avtalet väsentligt förbättrar förutsättningarna för att trygga materielförsörjningen, såväl i fredstid som i nödläge, kris eller krig.

Regeringen anser att det är både önskvärt och nödvändigt att våra materielförsörjningsbehov tryggas genom internationellt samarbete med länder med vilka vi i övrigt har ett nära säkerhetssamarbete. Internationellt samarbete och utvecklandet av ömsesidiga beroenden är förutsättningar för att vi skall kunna bibehålla försvarsindustriell kompetens på strategiska nyckelområden och kunna säkra vår försvarsmakts materielförsörjning med bibehållen trovärdighet för vår säkerhetspolitiska linje.

Avtalet sägs avsevärt underlätta tillskapandet av sådana ömsesidiga beroenden och ger därmed förbättrade möjligheter för Sverige att kunna anskaffa nödvändig försvarsmateriel även i ett läge som kräver snabb resursuppbäggning. Avtalet innehåller dessutom åtaganden om leveranssäkerhet som är avsedda att trygga materielförsörjning även i händelse av höjd internationell spänning och ökad efterfrågan på strategiskt viktiga produkter.

I förhandlingarna sägs hänsyn ha tagits till Sveriges säkerhetspolitiska linje, såsom den har definierats av riksdagen.

Regeringen uppehåller sig i sin motivering ingående vid *förfaranden vid överföring och export*.

Reglerna i avtalet om förfaranden vid överföring och export sägs syfta dels till att underlätta överföring mellan parterna av sådana komponenter, delsystem och färdiga produkter som tas fram i gränsöverskridande industrisamarbete, dels till att bringa under likformig kontroll all export till icke-part av

samarbetsprodukter eller dessas komponenter och delsystem, oavsett från vilken av parterna exporten verkställs.

Avtalet, hävdar regeringen, förbättrar parternas möjligheter att mellan sig överföra försvarsmateriel och försvarsmaterieltjänster. Det underlättar därigenom industriell omstrukturering. Industrins effektivitet och internationella konkurrenskraft främjas, samtidigt som avvecklingen av överkapacitet påskyndas. Vidare bidrar avtalet till att säkerställa att export av utrustning som framställts i ömsesidigt samarbete handhas på ett ansvarigt sätt och med respekt för deltagande staters internationella skyldigheter och åtaganden på exportkontrollområdet, särskilt kriterierna i EU:s uppförandekod.

En utgångspunkt sägs således ha varit att all fysisk utförsel av krigsmateriel från respektive part skall kontrolleras genom redan etablerade nationella regelverk.

En annan utgångspunkt har varit att de överenskomna exportkontrollreglerna kan ge viktiga bidrag till den leveranssäkerhet som avtalet syftar till att främja, genom att möjliggöra friare överföring av materiel mellan parterna. Parterna har av denna anledning varit överens om att avtalet bör ha en sådan verkan att överföringen av samarbetsprodukter till en annan part behandlas lika oavsett om den mottagande parten är direkt delaktig i industrisamarbetet kring produkten eller inte. En viktig förutsättning för denna lika-behandling av samtliga parter är att de parter som inte är direkt delaktiga i ett industrisamarbete förbundit sig att inte vidareexportera materielen till en icke-part utan de deltagande parternas samtycke.

Enligt regeringen innebär den valda lösningen med överenskomna landlistor att förutsättningarna för export till icke-part blir desamma, oavsett var produktionen förläggs. Det innebär att samarbetande industriföretag får samma besked i exportfrågor oavsett var de väljer att förlägga olika delverksamheter.

Det är regeringens bedömning att *förhandlingsresultatet på det exportpolitiska området fullt ut är förenligt med det svenska regelverket*. De landlistor som fastställs projektvis utgör förhandsbesked enligt det svenska regelverket. Förslag till landlistor kommer att underställas det parlamentariskt sammansatta Exportkontrollrådet för bedömning. All utförsel av materiel från Sverige sker på grundval av licenser som utfärdas i enlighet med svensk lag. Eftersom befintliga procedurer används för att hantera export från samarbetsprojekt kommer den grad av offentlig insyn i den förda politiken som råder i dag att gälla även dessa.

Vad gäller leveranssäkerheten innehåller ramavtalets artikel 6 en förpliktelse för parterna att inte lägga hinder i vägen för leveranser från berörda samarbeten till övriga signatärländer. Denna utfästelse är av stor vikt för det svenska försvarets materielförsörjning i tider av kris eller konflikt. De svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport lämnar utrymme att medge utförsel från Sverige även till ett land som befinner sig i kris eller krig, om denna utförsel är förknippad med samarbetsavtal, och är av vikt för att säkra det svenska försvarets behov, och faller under ett ingånget internationellt avtal.

Regeringen bedömer att den typ av projektlicens som föreskrivs i avtalets artikel 12 är förenlig med nuvarande svenska regelverk. Lagen (1992:1300) om krigsmateriel föreskriver (6 §) att krigsmateriel inte får föras ut ur landet utan tillstånd. Ett viktigt moment inför utfärdandet av sådana licenser är att Sverige infordrar slutanvändaråtaganden som svarar mot licensernas omfattning. Det är således väl förenligt med gällande svenska regelverk att i enlighet med förpliktelserna i ramavtalet utfärda licenser som avser all utförsel som sammanhänger med ett noga specificerat projekt.

Artikel 13 föreskriver bruket av listor över tillåtna exportdestinationer som instrumentet för en likformig exportkontroll hos alla de sex parterna. Landlistor används redan i den svenska krigsmaterielexportkontrollen i samband med licensavtal för att ge en utländsk part tillverkningsrätt, liksom i samband med avtal mellan svensk och utländsk part om samarbete om tillverkning och marknadsföring. Det finns i dessa sammanhang ett naturligt behov att i förväg reglera senare export till tredje land, på samma vis som parterna i det nu aktuella avtalet avser att i förväg ge industrin tydliga anvisningar om exportmöjligheterna för en produkt.

Det förutsätts att listan över tillåtna exportdestinationer upprättas på ett tidigt stadium av ett projekt, för att ge deltagande industriföretag vägledning för sin verksamhet.

I artikel 13 fastslås att skyddet av parternas försvarsintressen utgör en av de faktorer som skall beaktas vid fastställandet av tillåtna exportdestinationer. Detta motsvaras i det svenska regelverket av skrivningen i lagens 1 §, andra stycket, som uttryckligen anger att försvarsintressen skall beaktas i samband med ärendets prövning.

I artikel 13 ges vidare tydliga anvisningar om att ansvaret för att utfärda en exportlicens åvilar den part inom vars jurisdiktion exportkontraktet faller. Detta gör det möjligt för samverkande industrier att inom ramen för ett projekt bestämma att slutsammansättningen av en produkt skall ske i ett land, men att en partner i ett annat deltagande land ändå kan fungera som avtalsslutande part gentemot en viss exportkund. Eftersom överenskomna exportregler bygger på tillämpningen av hittillsvarande, territoriellt bundna nationella exportkontrollregelverk medför den valda lösningen att den fysiska exporten av en samarbetsprodukt måste verkställas från det land som beviljat utförseltillståndet, även om det innebär att den färdiga produkten först måste överföras "internt" från den part där slutsammansättning sker, till den part som utfärdar utförseltillståndet.

Artikel 14 berör samarbetsprojekt som initieras av försvarsindustrin. Redan i 1988 års utförsellag infördes tillståndsplikt för utveckling av krigsmateriel för annans räkning. Som villkor för tillstånd krävdes att verksamheten skulle främja en teknisk utveckling som kunde nyttiggöras för den svenska försvarskraften. Den praxis som utvecklats sedan 1988 innebär att även projekt som i första hand innebär utveckling för annans räkning medges, om det kan visas att den bidrar till tryggheten av en långsiktig svensk materielförsörjning.

Det existerande svenska regelverket innehåller en stark presumtion för att slutanvändaråtagande alltid skall inhämtas (jfr prop. 1991/92:174, s. 73). Den inriktning som kommer till uttryck i ramavtalets artikel 16 moment 2 bedömer regeringen vara väl förenlig med rådande svenska regelverk.

Sammanfattningsvis har regeringen funnit att den överenskommelse som nåtts på exportkontrollområdet *i alla delar är förenlig med lagen (1992:1300) om krigsmateriel och övriga delar av det svenska regelverket för exportkontroll*.

När det gäller *övriga sakområden* anför regeringen att det ingångna avtalet förbättrar parternas möjligheter att anpassa förfarandena för säkerhetsklarening, överföring av sekretessbelagd information samt besök, i syfte att underlätta det industriella samarbetet utan att försvaga skyddet av sekretessbelagda uppgifter.

All sekretessbelagd information som utväxlas mellan parterna eller deras försvarsindustrier med stöd av avtalet skall sålunda hanteras i enlighet med parternas nationella lagar och förordningar samt bestämmelserna i avtalet om säkerhetsskydd för sekretessbelagd information och bilagan till avtalet. Reglerna om utrikessekretess, försvarssekretess och kommersiell sekretess (2 kap. 1 och 2 §§ samt 8 kap. sekretesslagen) är tillräckliga för att Sverige skall kunna uppfylla avtalets krav på sekretess.

Genom avtalet förenklas, säger regeringen, överföring av teknisk information, harmoniseras de nationella villkoren för behandling av teknisk information samt minskas restriktionerna för delgivning och nyttjande av teknisk information.

Motionerna

Vänsterpartiet är kritiskt till regeringens agerande i den aktuella frågan. I *kommittémotion U6* av Berit Jóhannesson m.fl. (v) har motionärerna sålunda svårt att förstå varför Sverige skall delta i åtgärder som har till syfte att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin när export av krigsmateriel enligt svensk lag är förbjuden och att all export sker som undantag från denna huvudregel. Vänsterpartiet vill i stället verka för nedrustning och för att all svensk export av krigsmateriel successivt skall upphöra.

Motionärerna anför att Vänsterpartiet menar att riktlinjerna för den restriktiva svenska krigsmaterielexporten har tolkats på ett allt för elastiskt sätt och att därför export skett till länder som rimligen inte borde blivit godkända. Motionärerna anser det uppenbart att Sverige, med det av regeringen föreslagna avtalet, kommer att tvingas mildra sin politik för krigsmaterielexporten och anpassa sig till övriga länders mer liberala förhållningssätt. Det aktuella avtalet sägs sålunda lämna rum för olika tolkningar och leda till minskad öppenhet och stora svårigheter att stoppa redan inledda exporter.

Mot den bakgrunden framför motionärerna en rad förslag som gäller tillämpningen av det föreslagna avtalet. Sverige bör sålunda verka för att de *svenska riktlinjerna för export* av krigsmateriel skall utgöra grunden för att upprätta landlistor över godkända exportdestinationer (*förslag 1*). Sverige bör *offentliggöra dessa landlistor* efter det att de antagits av samarbetsländerna (*förslag 2*). Exporten av *gemensamt producerad försvarsmateriel* till slutligt destinationsland föreslås *redovisas i regeringens årliga skrivelse* till riksdagen (*förslag 3*).

Motionärerna föreslår vidare att *Exportkontrollrådet* skall ha rätt att *utvärdera de s.k. vita listorna* innan det fattas några slutliga beslut om exportdestinationer och att Exportkontrollrådets beslut därvid skall vara bindande (*förslag 4*). Sverige bör också upprätta ett system där *Exportkontrollrådet* alltid granskar landlistorna en gång till när produktionen är klar och innan försvarsmateriel börjar exporteras (*förslag 5*). Likaledes föreslås att Exportkontrollrådet skall ha rätt att när som helst efterlysa *omprövningar av landlistorna* (*förslag 6*).

Slutligen kritiserar motionärerna den del av avtalet som rör leveranser av krigsmateriel till samarbetsländerna i den händelse någon av dem dras in i en väpnad konflikt. Denna del sägs vara ett klart och tydligt avsteg från den svenska neutralitetspolitiken. Motionärerna föreslår därför att *Sverige skall vara undantaget leveranstvång till samarbetspartner* som befinner sig i konflikt eller krig (*förslag 7*).

I Miljöpartiets *partimotion U7* av Matz Hammarström m.fl. (mp) framförs likartade farhågor. Det nu föreliggande ramavtalet sägs öka Miljöpartiets oro för att svensk vapenexportpolicy kommer att liberaliseras med följd att svensk krigsmateriel i större utsträckning hamnar i krigförande länder och diktaturer. Motionärerna betonar behovet av öppenhet kring vapenexporten och hävdar att avtalet försvårar allmänhetens insyn och parlamentarisk kontroll. Vidare anser motionärerna att avtalet får stora konsekvenser för Sveriges trovärdighet som alliansfritt land. Miljöpartiet föreslår därför att riksdagen skall *avslå regeringens proposition att anta ramavtalet* (*förslag 1*).

För det fall att riksdagen ändå skulle anta ramavtalet är det enligt motionärerna viktigt att restriktiviteten med vapenhandeln behålls och att riskerna för minskad öppenhet reduceras. I motionen framförs därför sju förslag rörande tillämpningen av ramavtalet. Till sin innebörd överensstämmer dessa förslag med vad Vänsterpartiet framfört i sin kommittémotion U6 (v).

Miljöpartiet föreslår sålunda att Sverige skall ha som mål att samtliga samarbetsländer skall *anpassa sina riktlinjer för krigsmaterielexport* till det eller de länder som har mest restriktiva riktlinjer såsom Sverige (*förslag 2*) samt att Sverige skall *offentliggöra landlistorna* över godkända exportdestinationer (*förslag 3*).

Motionärerna föreslår vidare att Sverige skall redovisa leveranser av gemensamt producerad materiel i den *årliga rapporten om vapenexport* (*förslag 4*).

Exportkontrollrådet bör alltid *utvärdera landlistorna* innan slutliga beslut om exportdestinationer och därefter ge de svenska förhandlarna ett mandat över vilka länder som kan eller inte kan godkännas (*förslag 5*). Exportkontrollrådet bör vidare alltid kunna *påkalla omprövning av landlistor*, även efter att krigsmateriel börjat exporteras (*förslag 7*).

Slutligen föreslås i motionen att Sverige skall upprätta ett *omprövningssystem för exportdestinationer på landlistor* (*förslag 6*) samt att Sverige skall verka för att samarbetsländerna kommer överens om att man *fryser exporten* till de länder som omprövas medan omprövningen pågår (*förslag 8*).

Folkpartiet liberalerna anför i *kommittémotion U8* av Runar Patriksson och Eva Flyborg (fp) att den tid är ute då svenskt försvar var tillräckligt underlag för en allsidig inhemsk försvarsindustri. I såväl Sverige som i betydligt större nationer tvingas försvarsindustrin till strukturförändringar. Folkpartiet bejakar denna process. Motionärerna välkomnar därför det samarbete som nu etableras med det föreliggande ramavtalet. Samarbetet får, säger motionärerna, dock inte stå i motsatsställning till att svensk försvarsindustri på egen hand också framgent kan finna samarbetspartner inom amerikansk försvarsindustri. Riksdagen bör därför för regeringen *betona betydelsen av europeisk och transatlantisk försvarsmateriell samverkan* (*förslag 1*).

Motionärerna anser att *synen på export av svensk försvarsmateriel fortfarande bör vara restriktiv* (*förslag 2*). En viktig del i tillståndsgivningen bör därför vara att *Exportkreditnämnden* alltid ges möjlighet att tidigt komma in i hanteringen i ärenden så att den får ett *reellt inflytande över länderlistan* (*förslag 3*).

Motionärerna anser vidare att Sverige inom ramen för ramavtalets samarbete bör verka för att *övriga samarbetspartner* ansluter sig till en så *restriktiv hållning* som möjligt i överensstämmelse med de svenska reglerna (*förslag 5*). Sverige bör också verka för detta gentemot *medlemsstaterna i EU* (*förslag 4*).

Försvarsutskottets överväganden

Försvarsutskottet har vid flera tillfällen under de senaste åren haft anledning att behandla frågor som rört den svenska försvarsindustrins omstrukturering och internationalisering. Utskottet delade således i maj 1999, i den s.k. kontrollstationen, regeringens bedömning att den framtida industriella förmågan i väsentlig omfattning kommer att behöva baseras på ömsesidiga industriella beroenden och på ett ökat mellanstatligt samarbete (bet. 1998/99:FöU5 s. 62).

Utskottet återkom till frågan under våren 2000 och framhöll då att det, liksom regeringen, ansåg att en internationellt väl integrerad försvarsindustri bidrar till att säkerställa en oberoende och för våra behov anpassad materieförsörjning. Svensk försvarsindustris framtida möjligheter bygger på att den har en internationellt intressant kompetens och att den kan utveckla och producera ömsesidigt efterfrågade materielsystem och komponenter. Utskottet

sade sig vidare dela regeringens bedömning att mellanstatlig samverkan och ömsesidiga beroenden ytterligare behöver utvecklas för att uppnå tillräcklig säkerhet i den framtida materiel- och kompetensförsörjningen. Svenskt deltagande i internationell samutveckling borde främst ske i system som ingår i det svenska försvarets behov eller där sådan utveckling bidrar till att viktiga kompetensområden kan vidmakthållas inom landet. Den svenska försvarsindustrin bör, sade utskottet, aktivt delta i såväl nationell som internationell omstrukturering. Vidare sades stödet till svensk försvarsindustris exportansträngningar ha fortsatt stor betydelse (bet. 1999/2000:FöU2 s. 176).

Utskottet har vid tre tillfällen – i juni 1998 samt i maj och oktober 1999 – av representanter för Regeringskansliet orienterats om det pågående arbetet med det nu aktuella ramavtalet för att underlätta omstruktureringen av europeisk försvarsindustri. Härutöver har också utrikes- och näringsutskotten orienterats. Försvarsministern har lämnat information i kammaren.

Regeringen anför i proposition 2000/01:49 att en säker materieförsörjning är nödvändig för att upprätthålla trovärdigheten för Försvarsmaktens förmåga att kunna anpassas till nya hot och risker. Utskottet ansluter sig till den bedömningen. Utskottet delar även regeringens bedömning att det är både önskvärt och nödvändigt att våra materieförsörjningsbehov tryggas genom internationellt samarbete med dem som vi i övrigt har ett nära säkerhetssamarbete med. Internationellt samarbete och utveckling av ömsesidiga beroenden är nämligen förutsättningar för att vi skall kunna behålla försvarsindustriell kompetens inom nyckelområden och kunna säkra Försvarsmaktens materieförsörjning med behållen trovärdighet för vår säkerhetspolitiska linje.

Utskottet konstaterar att regeringen i propositionen (s. 29) uppger att hänsyn tagits till Sveriges säkerhetspolitiska linje i förhandlingarna om det nu aktuella ramavtalet.

Utskottet konstaterar vidare att regeringen betonar (s. 30) att förhandlingsresultatet på det exportpolitiska området är fullt ut förenligt med det svenska regelverket och att all utförsel från Sverige skall ske på grundval av licenser som utfärdas i enlighet med svensk lag under den grad av offentlig insyn som råder i dag. Ett viktigt moment inför utfärdandet av sådana licenser är att Sverige infordrar slutanvändaråtaganden som svarar mot licensernas omfattning.

Utskottet konstaterar slutligen att regeringen särskilt framhåller (s. 35) att reglerna för utrikessekretess, försvarssekretess och kommersiell sekretess (2 kap. 1 och 2 §§ samt 8 kap. sekretesslagen 1980:100) är tillräckliga för att Sverige skall kunna uppfylla ramavtalets krav på sekretess.

Utskottet anser att det av regeringen presenterade ramavtalet är följdriktigt med hänsyn till aktuella ställningstaganden och uttalanden av riksdagen i frågan om svensk försvarsindustris omstrukturering och internationalisering. Riksdagen har successivt informerats om arbetet med avtalet i sexnationsgruppen. Utskottet förordar därför att riksdagen godkänner ramavtalet och samtidigt avslår motion U7 (mp) förslag 1, som förordar avslag på propositionen.

I *motion U8 (fp) (förslag 1)* påtalas behovet av en fortsatt europeisk och transatlantisk försvarsmateriell samverkan. Utskottet anser att det framförhandlade ramavtalet ger utrymme för en livskraftig europeisk försvarsindustri som kan samarbeta med amerikanska företag på lika villkor och därmed utveckla den transatlantiska länken, vilket också regeringen framhåller i propositionen.

Utskottet anser vidare att ramavtalet ger utrymme för en fortsatt restriktiv syn på export av svensk försvarsmateriel, vilket *motion U8 (fp) förslag 2* betonar behov av.

Utskottet konstaterar att övriga motionsförslag rör *tillämpningen* av det föreslagna ramavtalet och avstår från att framföra synpunkter på dessa förslag.

Stockholm den 8 mars 2001

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Christer Skoog (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Olle Lindström (m), Rolf Gunnarsson (m), Ola Rask (s), Håkan Juholt (s), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp), Björn Leivik (m), Berndt Sköldestig (s) och Amanda Agestav (kd).

Avvikande meningar

1. Berit Jóhannesson (v), Stig Sandström (v) och Lars Ångström (mp) anför:

Försvarsutskottets majoritet påtalar, som regeringen, att avtalet är fullt förenligt med det svenska regelverket och att all utförsel från Sverige skall ske på grundval av licenser som utfärdas i enlighet med svensk lag under den grad av offentlig insyn som råder i dag. Vänsterpartiet och Miljöpartiet delar inte denna syn. Vi påtalar i stället riskerna för att avtalet kommer att urgröpa de svenska exportreglerna, som är relativt restriktiva, för att få till stånd en samsyn på de s.k. landlistorna. Dessa listor skall enligt avtalet beakta kriterierna i EU:s uppförandekod för krigsmaterielexport (Code of Conduct). Koderna har skrivits under av EU:s samtliga medlemsländer. Trots detta exporterar länder som skrivit under avtalet krigsmateriel till bland annat Turkiet, Kina och Sri Lanka. Eftersom reglerna tolkas olika i skilda länder blir det ett starkt tryck på Sverige att också sänka kontrollen av exporten till en lägre nivå.

Likaså har de svenska reglerna ett relativt förbud att exportera till krigförande länder. Med leveranssäkerhet i avtalet menas att om någon av de avtalslutande länderna kommer i konflikt skall de garanteras materiel. Detta strider mot våra nuvarande regler, men också mot den svenska neutralitetspolitiken.

Vi delar inte heller uppfattningen att den offentliga insynen genom avtalet garanteras. Vi har därför föreslagit ett flertal åtgärder som skulle öka den offentliga insynen.

2. Runar Patriksson (fp) anför:

Folkpartiet välkomnar det framlagda ramavtalet för att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin. Vi är emellertid bekymrade över två förhållanden, som inte undanröjs av föreliggande proposition.

Dels uppfattas ramavtalet på många håll som en del av en strävan att upprätta ett mer jämbördigt förhållande mellan den europeiska och den amerikanska försvarsindustrin. Vår uppfattning är att det inte föreligger något motsatsförhållande och att det inte ligger i svenskt intresse att medverka till att förstärka den synen. Svensk försvarsindustri har ett starkt behov av ökat samarbete såväl med svensk som med amerikansk försvarsindustri. Det är endast samarbetets innehåll och förutsättningar i det enskilda fallet, som skall avgöra valet av samarbetspartner.

Dels finns det en uppenbar risk att ett institutionaliserat europeiskt försvarsmaterielsamarbete kommer att medföra att svensk exportpolitik anpassas till mindre restriktiv praxis i andra samarbetsländer. Den svenska regeringen har en benägenhet att med hjälp av europeiskt samarbete glida in i en praxis, som skulle vara svår att försvara på hemmaplan. Det nu föreslagna samarbetet bör därför knytas till en fortsatt restriktiv syn på export av svensk försvarsmateriel.

Innehållsförteckning

Till utrikesutskottet	1
Regeringen	1
Bakgrund	1
Ramavtalet	3
Regeringens förslag	4
Motionerna	7
Försvarsutskottets överväganden	9
Avvikande meningar	12